

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Королячука Андрія Валерійовича
«Формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я
засобами фізичної культури»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження А. В. Королячука привертає увагу тим, що проблема фізичного виховання у закладі вищої освіти розглядається в ньому не лише в площині рухової активності, а ширше – як питання формування відповідального ставлення студента до власного здоров'я. Такий підхід є продуктивним, оскільки сучасне здоров'язбереження не може обмежуватися знаннями про користь фізичних вправ або виконанням навчальних нормативів. Ідеться про здатність молодшої людини усвідомлено підтримувати власне фізичне, психоемоційне й соціальне благополуччя у повсякденному житті.

Актуальність обраної теми посилюється тим, що в сучасному студентському середовищі спостерігається помітна невідповідність між декларованим визнанням здоров'я як життєвої цінності та його реальною поведінковою реалізацією. Студенти здебільшого визнають здоров'я важливою умовою особистісного й професійного становлення, однак це не завжди переходить у сталі здоров'язбережувальні практики, регулярну рухову активність, раціональну організацію режиму дня, саморегуляцію та відповідальне ставлення до власного фізичного стану. Тому значущо, що дисертаційна робота спрямована не лише на обґрунтування користі фізичної культури, а й на з'ясування того, за яких педагогічних умов здоров'я може стати реальним регулятором поведінки студента.

Важливим є те, що фізична культура в дисертації розглядається як педагогічно організований простір ціннісного розвитку особистості. Автор акцентує як на значенні фізичного навантаження, так і на мотиваційній підтримці, індивідуалізації, праві вибору, ситуації успіху, рефлексії власного досвіду та розвитку саморегуляції. Така логіка дозволяє розглядати фізичне виховання як важливий ресурс формування відповідального способу життя студентської молоді.

Отже, актуальність дисертаційного дослідження зумовлена потребою модернізації фізичного виховання у вищій школі, посилення його здоров'язбережувального, виховного й аксіологічного потенціалу, а також необхідністю формування в студентів знань про здоров'я у синтезі з внутрішньою готовністю діяти відповідально щодо його збереження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планів наукової роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

зокрема в межах тем «Теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної освіти та професійної підготовки фахівців у контексті євроінтеграційних процесів» та «Освіта та соціальна робота як ресурси розвитку особистості й суспільства в умовах глобалізації та інтеграції». Зміст дисертації безпосередньо узгоджується з проблематикою зазначених тем, оскільки стосується розвитку особистості студента, модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти та посилення здоров'язбережувального потенціалу професійної підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість основних наукових положень дисертації забезпечується послідовною логікою дослідження, поєднанням теоретичного аналізу з педагогічним моделюванням, визначенням критеріїв, показників і рівнів сформованості ціннісного ставлення до здоров'я, а також експериментальною перевіркою запропонованої моделі. Автор конкретизує педагогічні умови, за яких фізичне виховання може впливати на мотивацію, поведінку, саморегуляцію та особистісну відповідальність студентів за власне здоров'я.

Переконливим є те, що в роботі ціннісне ставлення до здоров'я розглядається як складне інтегративне утворення, яке охоплює когнітивний, мотиваційно-ціннісний і поведінково-діяльнісний компоненти. Такий підхід дозволяє уникнути спрощеного розуміння здоров'язбереження як сукупності знань або окремих фізичних дій. Натомість дисертант вибудовує цілісну педагогічну логіку: від усвідомлення значення здоров'я – до формування внутрішньої мотивації, практичного досвіду, звички й відповідальної поведінки.

Достатньо аргументована авторська модель формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я засобами фізичної культури. Вона орієнтована на модернізацію змісту й методики фізичного виховання у ЗВО, передбачає інтеріоризацію цінності здоров'я, розвиток саморегуляції, створення мотиваційно підтримувального середовища, індивідуалізацію рухової активності та поступове формування здоров'язбережувальної поведінки студентів.

Окремо варто відзначити увагу автора до професійної ролі викладача. У межах запропонованої моделі викладач фізичного виховання постає фахівцем, який створює педагогічно доцільне середовище, працює з мотивацією студентів, допомагає їм осмислити власний досвід і поступово сформувати внутрішню готовність дбати про здоров'я. Такий акцент є важливим для сучасної вищої освіти, де результат фізичного виховання дедалі більше пов'язується не з разовим виконанням навчальних вимог, а зі здатністю студента самостійно підтримувати здоров'язбережувальну поведінку.

Експериментальні результати загалом підтверджують ефективність запропонованих підходів. У експериментальній групі частка студентів із

високим рівнем сформованості ціннісного ставлення до здоров'я зросла з 28,8 % до 49,4 %, а частка з низьким рівнем зменшилася з 25,0 % до 12,1 %. Найбільш виразні позитивні зміни зафіксовано саме за поведінково-діяльнісним компонентом, що є особливо важливим, адже йдеться про наближення до реальної здоров'язбережувальної поведінки.

Отже, наукові положення, висновки й рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, логічно впливають зі змісту роботи та підтверджуються результатами проведеного педагогічного експерименту.

Повнота викладу в наукових публікаціях, що відповідають темі дисертації

Основні положення дисертації відображено в наукових публікаціях автора, які відповідають темі дослідження та розкривають різні аспекти формування ціннісного ставлення студентської молоді до здоров'я засобами фізичної культури. У публікаціях висвітлено питання педагогічного потенціалу фізичної культури, мотивації до рухової активності, формування фізичних якостей студентів, використання фізичної культури для підтримки здоров'я, адаптації, працездатності та життєвої активності молоді.

Тематика публікацій узгоджується зі змістом дисертації, а представлені в них результати відображають основні напрями авторського наукового пошуку. Це дає підстави вважати, що ключові положення дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію й достатньо повно представлені в науковому обігу. Публікаційна активність автора підтверджує послідовність опрацювання досліджуваної проблеми та її відповідність заявленій темі.

Значення дослідження для науки, освітньої практики та суспільного розвитку

Робота розширює педагогічне розуміння здоров'язбереження, оскільки акцентує увагу на взаємозв'язку знань, мотивації, особистісної відповідальності, саморегуляції та поведінкових практик студентів. Продуктивним для подальших досліджень є саме осмислення невідповідності між визнанням здоров'я як життєвої цінності та його практичною реалізацією у повсякденній поведінці молоді.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що запропонована модель може бути використана для оновлення змісту й методики фізичного виховання у закладах вищої освіти. Вона дає підстави переосмислити фізичне виховання як важливий інструмент формування культури здоров'я, життєстійкості, самодисципліни та відповідального ставлення студента до себе.

Передусім дисертація є цінною для викладачів фізичного виховання у ЗВО, оскільки пропонує аргументацію, як вийти за межі традиційної логіки «заняття – норматив – оцінка» і будувати фізичне виховання як процес формування відповідального ставлення до здоров'я. У роботі переконливо показано, що потенціал фізичного виховання часто реалізується переважно в оздоровчо-функціональному вимірі, тоді як виховний і аксіологічний компоненти потребують цілеспрямованого педагогічного посилення.

Водночас значення дослідження не обмежується діяльністю викладачів фізичного виховання. Його результати можуть бути корисними для гарантів освітніх програм, адміністрацій університетів, завідувачів кафедр, кураторів академічних груп, психологічних служб і центрів студентського добробуту. Студентське здоров'я сьогодні пов'язане не лише з фізичною формою, а й зі стресостійкістю, адаптацією, режимом, емоційною стабільністю, профілактикою виснаження та здатністю підтримувати працездатність у складних умовах навчання.

Окремий інтерес дисертація становить для фахівців із педагогіки здоров'я, валеології, громадського здоров'я, психології здоров'я, а також для розробників освітніх компонентів і програм підготовки майбутніх учителів фізичної культури, тренерів, фахівців із фізичної культури і спорту. Її фокус полягає в тому, як формується внутрішня мотивація, звичка, саморегуляція та особистісна відповідальність за здоров'я.

У ширшому суспільному вимірі дослідження є значущим тому, що порушує проблему здоров'я молоді як ресурсу особистісної, професійної та соціальної стійкості. Йдеться не про разове залучення студентів до фізичних вправ, а про формування здатності усвідомлено підтримувати власне благополуччя в умовах навчального навантаження, стресу, нестабільності та зростання вимог до молодої людини. Саме тому практична цінність дисертації полягає в пошуку відповіді на реальне педагогічне питання: як зробити так, щоб студент не просто знав, що здоров'я важливе, а справді почав поводитися відповідально щодо себе.

Стиль, мова, грамотність

Дисертація написана науковим стилем, логічно структурована, виклад матеріалу є послідовним і зрозумілим. Автор коректно використовує фахову термінологію, пов'язану з фізичною культурою, здоров'язбереженням, мотивацією, саморегуляцією та ціннісним ставленням до здоров'я.

Стиль роботи загалом відповідає жанру кваліфікаційної наукової праці. Мова викладу фахова, достатньо чітка й аргументована. Істотних мовно-стилістичних або технічних недоліків, які могли б вплинути на зміст і сприйняття дослідження, не виявлено.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Під час ознайомлення з дисертацією не виявлено ознак порушення академічної доброчесності. Використані в роботі ідеї, положення, результати досліджень інших авторів супроводжуються посиланнями на відповідні джерела.

Дисертація містить результати власного наукового пошуку автора. Основні положення, висновки й рекомендації відповідають логіці проведеного дослідження, а використання наукових джерел є коректним.

Дискусійні положення та пропозиції до змісту дисертації

Разом із тим окремі положення дисертації мають дискусійний характер. Здоров'язбережувальний фокус роботи міг би бути посилений через докладніше розкриття психоемоційного виміру здоров'я студентської молоді.

У тексті порушуються питання стресу, виснаження, тривожності та життєстійкості, однак основна увага зосереджена переважно на руховій активності, мотивації та саморегуляції. З огляду на сучасні умови навчання студентів, доцільним було б глибше показати зв'язок фізичної активності з профілактикою емоційного виснаження, відновленням, режимом сну, психологічним благополуччям і подоланням тривалого стресового впливу.

Певного уточнення потребує і питання стійкості сформованих змін. Експериментальні результати засвідчують позитивну динаміку, однак для здоров'язбережувальної поведінки важливо простежити не лише безпосередній результат педагогічного впливу, а й те, чи зберігаються відповідні практики після завершення експерименту. Це могло б посилити доказовість висновків щодо довготривалої ефективності запропонованої моделі.

Також доцільно було б докладніше обґрунтувати використаний діагностичний інструментарій, зокрема процедури адаптації модифікованих методик і можливості поєднання самооцінювання з більш об'єктивними показниками: щоденниками рухової активності, даними про відвідуваність, цифровим моніторингом або відстеженням позааудиторних практик. Це дозволило б точніше показати, що позитивні зміни стосуються не лише ставлення студентів до здоров'я, а й реальної поведінки.

Попри ці зауваження, загальне враження від дисертації є позитивним. Її сила – у зміщенні фокусу. Автор не просто доводить, що фізична культура корисна для здоров'я. Це було б надто очевидно. Він намагається показати, як засобами фізичної культури можна сформуванати в студента внутрішню готовність берегти себе. І саме це робить роботу потрібною для сучасної вищої освіти.

Дисертація цікава й тим, що йдеться про здоров'я без зайвої декларативності. Вона не обмежується заклик до здорового способу життя, а шукає педагогічні умови, за яких здоров'я може стати не лише знанням, не лише цінністю «на словах», а реальною практикою. У цьому полягає її науковий і практичний сенс.

Висновок та рекомендація щодо присудження ступеня доктора філософії з відповідної галузі

Зазначені міркування не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а радше окреслюють напрями подальшого поглиблення проблеми. Загалом дисертація А. В. Королянчука – змістовна, логічно побудована і практично зорієнтована наукова праця, що має очевидне наукове й прикладне значення для модернізації фізичного виховання у закладах вищої освіти та заслуговує на позитивну оцінку.

Робота відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, зокрема, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, зі змінами,

внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також пунктам 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341, від 19.05.2023 № 502 та від 03.05.2024 № 507. Автор дисертації – Королянчук Андрій Валерійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

РЕЦЕНЗЕНТ:

к.пед.н., доцент,
доцент кафедри педагогіки
та методики початкової освіти
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Ганна БИГАР

